

В статтю виділені фактори модернізації системи управління голландськими школами через політико-правовий аспект. Охарактеризовані основні політичні сили Нідерландів, виділена освітня політика основних політичних партій з їх позицією щодо освітніх тенденцій в країні, а також виділені моделі управління і напрямки реформування голландських шкіл.

Ключові слова: управління школою, освітня політика, децентралізація, приватизація, дерегуляція.

Boichenko K. The Main Factors of Modernization of School Management in the Netherlands: the Political and Law Aspect

The article deals with the modernization factors of Holland school system management through political and law aspects. The author characterizes the main political parties of the Kingdom of the Netherlands, describes the main political parties education policy and their attitude towards education tendencies in the country, the management models and the direction of Holland school modernization are revealed.

Key words: management of schools, the education policy, decentralization, privatization, deregulation.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК: 378 (44)

Я. В. Бут

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ ФРАНЦІЇ

Актуальність дослідження зумовлена політичними, економічними й соціальними вимогами пошуку шляхів удосконалення системи університетської освіти в Україні за нових суспільно-політичних умов, яке повинно здійснюватися з урахуванням і оптимальним використанням досвіду розвинених європейських країн, у тому числі й Франції; завданнями інтеграції нашої країни в європейський економічний, культурний і освітній простір, формуванням системи освіти, яка була б конкурентноспроможною європейській.

Система освіти кожної країни, як і культура її народу, є унікальним явищем, набагато складнішим, ніж інші системи, бо тисячами зв'язків пов'язана з духовними й матеріальними аспектами минулого й сучасного.

В умовах інтеграційних процесів, що відбуваються сьогодні в світі, перед системою вищої освіти України постають нові завдання, шляхи розв'язання яких можливі за умови достатнього знання систем вищої освіти різних зарубіжних країн. Ідея створення європейського освітньо-

наукового простору примусила всі країни-учасниці визначити ряд завдань у всьому комплексі політичних, економічних, соціальних, культурних питань, у тому числі й у галузі вищої освіти.

Як зазначає „L'Etudiant”, досвід країн Європи в розробленні загальних принципів організації вищої освіти може бути прикладом для формування вищої освіти в Україні. Демократичні засади діяльності університетів, їх автономія, прозорість навчальних систем і контроль навчальних досягнень студентів, відкритість та доступність вищих навчальних закладів для власних громадян та іноземних студентів, мобільність працівників освіти і науковців, покращення якості університетської освіти й реальний доступ до світових ринків праці є основними принципами організації європейської університетської освіти [3, с. 2].

Вищій освіті Європи властиве розмаїття в галузі мов, інституційних типів та їх орієнтацій, національних систем, а також спрямованості програм. Але в той же час її майбутнє залежить від її здатності ефективно організувати це цінне розмаїття для отримання позитивних результатів, гнучкості. Вищі навчальні заклади прагнуть зосереджувати свою діяльність на зближенні, зокрема на спільних ознаках, які притаманні різним країнам у цій галузі, та розглядати розмаїття як надбання, а не як мотив для невизнання чи винятковості. Мета вищих навчальних закладів Європи – створення достатнього самообмеження для забезпечення мінімального рівня узгодженості та інтеграції з тим, щоб їх зусилля на шляху наближення не зазнали краху через надмірну невідповідність та розбіжності в основних учених ступенях та якісних критеріях.

Тема вищої освіти на даному етапі є дуже актуальною, адже вона зумовлена політичними, економічними й соціальними вимогами пошуку шляхів удосконалення системи університетської освіти в Україні за нових суспільно-політичних умов, яке повинно здійснюватися з урахуванням і оптимальним використанням досвіду розвинених європейських країн; завданнями інтеграції нашої країни в європейський економічний, культурний і освітній простір, що вимагає від власної системи освіти адекватної конкурентоспроможної фахової підготовки.

Метою статті є розкриття процесу становлення й розвитку системи вищої освіти у Франції та виявлення головних чинників, сутності і провідних тенденцій розвитку системи вищої освіти.

Франція у світі сприймається як своєрідний еталон європейської культури, демократії й поваги до людини. Такий імідж країни зумовлений тривалими зусиллями її видатних особистостей і народу утвердити в себе і в світі ідеали свободи й рівності.

Сучасні іноземні та вітчизняні вчені прагнуть досягнути загальний сенс масштабних процесів розвитку, глобалізації, розглянути проблему в історичному ракурсі. У працях зарубіжних вчених, присвячених питанням вищої освіти, окреслюються різні шляхи вирішення цих проблем. Для висвітлення проблеми ми звернулись до праць відомих теоретиків-

педагогів З. Сардара, П. дю Гейя, С. Агюлона, П. Албертіні, П. Шампаня, Ф. Карді, А. Шамбона, К. Шарля, Ж. Вержера, А. Валлона, Л. Жоспена, Е. Фора, Ф. Бейра, К. Аллегра, які надали великого значення розвитку та становленню вищої освіти Франції.

Зазначимо, що особливістю вищої освіти Франції є те, що на відміну від Великобританії і Сполучених Штатів Америки університети цієї країни не займають першого місця серед вищих навчальних закладів. Головні позиції тут займають Великі школи, що готують спеціалістів для сфери державного управління, бізнесу та інженерії. Вони надають високий рівень освіти. До вступних іспитів до цих закладів допускають лише тих, хто успішно завершив перший освітній курс в університетах.

Історія вищої освіти Франції дуже багата. Відкриття перших навчальних закладів беруть початок з часів римського періоду, деякі (зокрема медична школа в Монпельє, Тулуза, Анже) вищі заклади існували ще в кінці першого тисячоліття нашої ери. Потрібно зазначити, що близько десяти державних університетів там мають досить солідну історію.

За часів Середньовіччя та на початку Нового часу для відкриття університету потрібні були великі кошти від церкви або місцевої аристократії, що правила на той час. Статус університету в католицькій Європі надавався Папською буллою. Виняток з цього правила складають найдавніші європейські університети, засновані до XIII століття. У сучасному розумінні ці заклади були окремими факультетами і розвинулися в повноцінні університети лише з часом. Тож, як зазначають дослідники освіти Франції, важко встановити точну дату їхнього заснування [1, с. 3].

Навіть зараз існують приватні університети, що працюють при католицькій церкві, – 5 університетів. Їхні випускники мають високу кваліфікацію й користуються великим попитом.

Своєрідну історію має Неапольський університет, який уже в XIII столітті був єдиним європейським університетом, що проводив навчання без Папської булли. Починаючи від XVI століття, новіші лютеранські університети засновувалися без підтримки та розпорядження Папи. Крім того, існували численні кальвіністські високі школи, що пропонували навчання схоже до університетського, але не мали такого офіційного привілею, як університети та не могли надавати наукові ступені. Ці заклади не було внесено до офіційного списку. Позаєвропейські навчальні заклади та заклади, не засновані в європейських колоніях, традиційно містили переважно релігійну та філософську тематику у програмі навчання. Тому історично не правильно називати їх університетами, які були утвореннями європейського Середньовіччя [2, с. 26].

Серед інших вищих навчальних закладів Франції, що мали довгу історію та зробили важливий освітній внесок у європейську освіту, є Паризький університет, заснований у 1190 році, який надовго став зразком для всієї Європи в організації вищого навчання й підготовки фахівців вищого тогочасного рівня; Сорбонна – у 1200, Тулузький – у 1229,

Монпельї – в 1289, Орманський – у 1306, Гренабльський – у 1339, Есе – в 1409, Пуатьє – в 1431 р. і т. п. [1, с. 15].

Варто згадати про славетну історію та становлення одного з найбільших освітніх центрів світу – загальновідомий університет Сорбонну, яка починає свою історію раніше XII століття. Спочатку цю назву носила богословська школа і притулок для бідних студентів, проте згодом, а саме в 1215, формується Паризький Університет, коли кілька церковних шкіл об'єдналися і сформували один з перших Університетів в Європі. Його засновником став теолог Робер де Сорбон, духівник Людовика IX Святого. З часом назва „Сорбонна” в розмовній мові стала синонімом всього Паризького університету. Спочатку він мав 4 факультети: вільних мистецтв, канонічного права, медицини і теології. Уже в XIII столітті університет став одним з найбільших в Європі. Після численних страйків 1229–1231 років університет отримав право місцевої автономії, підкоряючись безпосередньо Папі. Із Сорбонною пов'язують численні рішення, що визначили характер католицизму у Франції та інших країнах Європи [5].

Вивчення шляхів розвитку системи освіти Франції свідчить про те, що перші навчальні заклади відносяться до римського періоду, деякі вищі освітні заклади існували ще в кінці першого тисячоліття, але лише університет Сорбонна надовго став зразком для всієї Європи в організації вищого навчання. У XVI ст. королівська Франція мала 22 університети, через надмірну традиційність та релігійність яких влада була змушена створити заклади з технічними та науково-природничими напрямками. Велика революція знищила всі королівські університети, тому майже століття Франція обходила без цього виду вищих навчальних закладів, відновивши їх лише в 1896 році.

Довга низка бурхливих історичних подій зумовила виняткову складність та спричинила зміни системи вищої освіти Франції. Університети найвищого гатунку з десятками тисяч студентів об'єднуються з набагато меншими за розмірами та освітньою програмою закладами. „Студентська революція”, що відбулася в кінці 60-х років з епіцентром у Сорбонні призвела до істотного реформування насамперед університетів, що визначило головні риси сучасної вищої освіти країни.

Саме студентські страйки стали великим поштовхом до важливих змін у вищій європейській освіті. Стурбованість європейської громадськості зумовлювалась якістю навчання, конкурентоспроможністю випускників вищих навчальних закладів, які поступалися на ринку праці своїм північноамериканським колегам.

Процес перебудови вищої освіти прийнято називати Болонським, хоча є всі підстави вважати його Сорбонсько-Болонським. Протягом 80-90-х років XX століття міністри освіти провідних європейських країн підписали ряд важливих документів. Так, 18 вересня 1988 року під час святкування 900-ї річниці найстарішого університету Європи в місті Болонья було підписано так звану Велику Хартію Університетів (Magna Charta

Universatum). Уся науково-освітянська еліта Європи підтримала фундаментальні принципи для подальшого розвитку вищої освіти та науки.

Уже через десять років, у 1998 році, на святкуванні 800-ї річниці Паризького університету – Сорбонни, міністри освіти Франції, Німеччини, Італії та Великобританії підписали „Сорбоннську декларацію”, спрямовану на гармонізацію національних систем вищої освіти. А вже в червні 1999 року в Болоньї була підписана від імені урядів міністрами освіти 29 країн „Болонська декларація”, у якій були визначені та затверджені вимоги та критерії до національних систем вищої освіти в рамках утворення єдиного європейського освітньо-наукового простору до 2010 року.

З того часу кожні два роки відбуваються зустрічі міністрів вищої освіти країн Європи, на яких обговорюються результати впровадження Болонського процесу, уточнюються завдання та поетапний план розвитку вищої освіти на майбутнє.

Останні шість років вищі навчальні заклади Франції працювали над пошуком моделі їх функціонування, яка б найкраще інтегрувала головні цілі Болонського процесу, поєднувала освітні традиції та нові реформи Франції. Внаслідок цього була прийнята нова система освітніх рівнів LMD (licence-master-doctor — ліценціат-мастер-доктор), було впроваджено єдину європейську систему кредитів ECTS та створено новий диплом — спеціалізований ліценціат, введено стипендії на підтримку мобільності студентів та для сприяння міжнародної ініціативи вищих навчальних закладів [4, с. 17].

За останнє десятиліття кількість студентів у Франції збільшилася на 37 % і на сьогоднішній день складає майже 2.000.000 чол., пропустивши вперед Великобританію і відсунувши на третє місце Німеччину, Франція посіла друге місце в світі за кількістю іноземних студентів. Перш за все це пов'язано з тим, що освіта у Франції дійсно безкоштовна й повністю фінансується французьким урядом.

Таким чином, Франція проводить програму безкоштовної вищої освіти на гроші власних платників податків, і студенти, які закінчать французькі ВНЗ, володітимуть достатньою підготовкою, щоб працювати у французьких фірмах по всьому світу.

Освіта належить до тих сфер життя суспільства, які торкають інтереси всіх людей. Історичний досвід найбільш розвинутих країн переконливо доводить пряму залежність ефективності функціонування всіх сфер життя суспільства, насамперед економіки, від матеріального та духовного внеску в освіту, науку, підготовку кадрів.

Практично в усіх розвинених країнах реально існує система неперервної освіти. Це означає, що траєкторії отримання освіти більш чи менш жорстко визначені з моменту вступу до початкової школи. Звичайний розподіл має такий вигляд: дошкільна освіта, початкова школа, середня школа, вища середня школа, післяшкільна освіта, до якої входять усі заклади післяшкільної освіти. Зазначимо, що система післяшкільної освіти майже нескінченна. Такі форми освіти, як відкриті університети,

мають безмежний потенціал і пропонують величезну кількість різних програм навчання. Аналогічне значення мають інститути „продовженої освіти”. Крім основного поділу ступенів освіти, кожна з національних систем має свою структуру внутрішніх градацій для кожного рівня.

Отже, університети Франції не перебувають на вершині освітньої піраміди. У кожному з них викладається багато дисциплін, але є необхідність тісної координації навчально-дослідних об'єднань для розв'язання комплексних наукових завдань і здійснення комплексної (міждисциплінарної) підготовки студентів.

Традиційні факультети, зовсім відокремлені один від одного, такої можливості не надають. Згадаємо, що в США теж практикується міждисциплінарна підготовка студентів. Зрештою це пов'язане з більшим втіленням в наукову практику методології системного підходу, що передбачає комплексні міждисциплінарні дослідження.

Крім університетів, французька система вищої освіти включає Великі школи, що забезпечують підготовку спеціалістів для сфери бізнесу, державного управління та інженерії. Вони надають високий рівень освіти і до вступних іспитів до цих закладів допускають лише тих, хто успішно завершив перший освітній курс в університеті.

Створення цих шкіл у ХІХст. було пов'язане з необхідністю готувати кадри більш вузької спеціалізації, ніж університетські заклади, які до 1795р. були єдиним типом вищих навчальних закладів у Франції. У наш час переважна частина великих шкіл підпорядковується Міністерству народної освіти. Серед великих шкіл можна виділити, зокрема, п'ять нормальних шкіл, які готують учителів для системи середньої освіти, школу хартій, школу мистецтв і ремесел, різні види інженерної школи.

Таким чином, освітня система Франції довела свою ефективність. Так, представники багатьох країн їдуть учитися саме в цю країну. Багато урядів країн, що розвиваються, вибирають у процесі створення своїх національних освітніх систем як зразок французьку систему вищої освіти та підготовки спеціалістів усіх секторів економіки.

Список використаної літератури

- 1. Крючков Г. Г.** Франція у європейському просторі вищої освіти / Г. Г. Крючков, В. Б. Бурбело. – К. : Київський ун-т, 2005. – 169 с.
- 2. Toutlemonde B.** Le systime educatif en France / Toutlemonde B. – Paris : La Documentation francaise, 2003. – 191 p.
- 3. L'Etudiant** – № 256, novembre 2003. – Reims-Epernay : CCI. – P. 70–78.
- 4. Вульфсон Б. Л.** Школа сучасної Франції / Б. Л. Вульфсон. – М., 1970. – 152 с.
- 5. www.sorbonne-university.com.**

Бут Я. В. Становлення та розвиток вищої освіти Франції

У статті розкрито становлення та розвиток вищої освіти Франції, проаналізовано головні чинники, сутності та провідні тенденції розвитку системи вищої освіти.

Показано ефективність освітньої системи Франції, що є прикладом для урядів країн, що розвиваються.

Ключові слова: вища освіта, університет, вищі навчальні заклади Франції.

Бут Я. В. Становление и развитие высшего образования Франции

В статье раскрыто становление и развитие высшего образования Франции, проанализированы главные факторы, сущности и ведущие тенденции развития системы высшего образования.

Показана эффективность образовательной системы Франции, которая является примером для правительств стран, которые развиваются.

Ключевые слова: высшее образование, университет, высшие учебные заведения Франции.

But Ya. V. Formation and Development of Higher Education in France

Becoming and development of higher education of France is exposed in the article of the system of higher education trends, are analysed.

Efficiency of the educational system of France, that is an example for governments of developing countries.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 37.036.5:371.134:373.3(410)(045)

Т. В. Каракатсаніс

**НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ**

Сьогодні, у час стрімких змін, особливої актуальності набуває питання розвитку креативності особистості, що є одним із базових компонентів не лише вітчизняних стратегічних освітніх документів (Державна національна програма „Освіта” („Україна XXI століття”), а й визначено Радою ЄС одним із чотирьох завдань в рамках основної стратегії європейського співробітництва в галузі освіти і професійної підготовки до 2020 року. Освітня політика і досвід європейських країн, зокрема однієї з високорозвинених держав – Великої Британії, представляє значний інтерес для вітчизняних науковців в контексті інтеграції нашої держави у загальноєвропейський освітній простір (Н. М. Авшенюк, Л. П. Пуховська, С. М. Старовойт, Н. П. Яцишин та ін.). Проте на сьогодні залишається ще малодослідженим досвід Великої Британії щодо розвитку креативності майбутніх учителів.